

Schweitzer József

(Veszprém, 1922–2015, Budapest)

A most oly fájdalmas úrt maga után hagyó Schweitzer József fő-rabbival kapcsolatban minden nekrológ használja, az „utolsó” jelzőt. Hogy a tudás, a személyiség, amit a most elment rabbi megtestesített, az ebből a fajtából az utolsó volt. Utolsó a magyar (neológ) rabbik sorából, akik meghatározták a magyar zsidóság ama részét, amely szorosabb-lazább kapcsolatban maradt népével és hitével.

Ez az „ajtót becsukó” szerep, ha közhelyszerűen is, de keservesen igaz. Azért közhelyes, mert mindehhez azt is hozzá kell fűzni, hogy a mai közönség mindebből csak az „utolsó” igazságát ismeri – annak a tartalma nélkül. Kik is voltak ezek a rabbik, milyen emberi és tudományos eszmeiséget képviselt ez a ragyogó s oly rövid életű – hiszen csak három nemzedéken keresztül ragyogott –, nagy-szerű szellemi közösség. (S a „műhelyük”, az

Fotó: Kőbányai János

Országos Rabbiképző Intézet, amely kibocsátotta őket.)

Ezért gondoljuk, hogy érdemes közölni azt a gazdag információkkal teli dokumentumot, amely az akkori, napi tudósításban éppen mára vált történelemmé. Nemcsak azt a meghatározó pillanatot rögzíti, amikor Schweitzer József elkezdte a pályáját, hanem azt a mozzanatot is, amikor – már a holokauszt után, de a magyar történelemben egy kegyelmi és kurta intervallumban – átvehette (kiktől? s a magyar társadalom milyen megbecsülésében?) a stafétabotot.

Lehet, e sok, ma már ismeretlen stafétaátadó neve felkelti az érdeklődést a háttér és a folyamat egésze iránt is. Hogy amikor már nem maradt beszédes tanú, akkor maga a (kollektív) emlékezet teljék meg igazi tartalommal és jelentéssel.

K. J.

Dr. Schweitzer József pécsi főrabbi beiktatása

Fényes ünnepség keretében iktatták be dr. Schweitzer Józsefet május hó 23-án délután 5 órakor megtartott ünnepi istentisztelet keretében a pécsi hitközség főrabbi székébe. A virágdíszbe öltözött templom hajóit és karzatait zsúfolásig megtöltötte a maradék pécsi zsidósággal együtt ünnepelő érdeklődő közönség. Az iktatási szertartáson megjelentek: a vármegye küldöttsége, dr. Gyetvay János főispán és neje, valamint Keserű János alispán vezetésével. Pécs városának küldöttségét Hukker alpolgármester és Misángyi kulturtanácsnok vezette. Az egyetemet nagyszámú professzori kar élén: dr. Csekey jogi és dr. Lajos orvoskari dékánok képviselték, az egyházak részéről Nyáry Pál református esperes, Geyer Zoltán evangélikus lelkész és Nicsev görögkeleti esperes jelentek meg. A demokratikus honvédséget Kozma István altábornagy hadtestparancsnok vezetésével megjelent

tisztiküldöttség, a rendőrséget Pogány Dezső alezredessel élén megjelent küldöttség képviselte. Az Országos Iroda és a Pesti Izr. Hitközség nevében Domonkos Miksa ügyvezető jelent meg. Képviseltették magukat a demokratikus pártok, szakszervezet, a községkerületek és környékbeli hitközségek, valamint számos társadalmi egyesület.

Ugyancsak ott láttuk a pécsi tábla és törvényszék, tankerületi főigazgatóság, és iskolák vezetőit is.

Pontban 5 órakor az orgona hangjai mellett tórákkal kezükben vonultak a hitközség idősebb tagjai az előljárási kíséretében a templom főkapujához. Az ott felállított mennyezet alatt fogadták a templomba érkező rabbikart, az élén haladó dr. Schweitzer Józseffel. Pollák Ignác alelnök üdvözlő szavai után két fehér ruhába öltözött kislány a templom kulcsait és virágot nyújtottak át a főrabbinak.

Ezután a kórus éneke mellett vonult be a papság a templomba a főrabbi, dr. Kálmán Ödön kőbányai főrabbi, dr. Scheiber Sándor rabbiképző-intézeti professzor, dr. Weisz Sámuel pesti főrabbi, dr. Kiss Henrik újvidéki, dr. Krausz Henrik kaposvári és dr. Murányi Miklós újpesti főrabbi.

Lóránd Márton főkántor Máh Tauvu éneke után lépett a szószékre dr. Kálmán Ödön főrabbi, aki hatalmas beszédében jelölte meg a ma rabbijának útját és feladatát. Beszéde végén megható szavakkal áldotta meg tanítványait és kérte Isten kegyelmét reá és hitközségére.

Ezután tartotta meg dr. Schweitzer József főrabbi székfoglaló beszédét.

Hívok mindenkit – mondotta többek között –, akiben él a zsidó nép szeretete, színáji hitigazságokat vállaló készség, az ember sorsát felemelni akaró jószándék, együttes munkára. Ción elkötelező parancsa és az áldozatok millióinak emléke szabja meg a zsidó nép útját és egyben a pap feladatát. Ennek a nemzedéknek feladata a továbbvívés láncszemének kikovácsolása a zsidó nép életében. Megrendült szavakkal áldozott elődei és nagyatyja emlékezetének. Kerüljétek és gyűlöljétek a rosszat, kövessétek és szeressétek a jót – fejezte be meghatású beszédét dr. Schweitzer József.

A pécsi templom orgonamesterének, Sebestyén Ferencnek felemelő Halleluja szerzeményét énekelte Lóránd Márton főkántor és az énekkar Péter igazgató vezetésével, majd dr. Scheiber Sándor professzor tartotta meg ünnepi beszédét. „Az ifjúkor álmai teljesedtek be – mondotta – a fiatal pap életében a mai nappal, de megisméltődött a Nagyatyja álma is, a hét esztendeje elnémult ajak újra megelevenedik, a hét esztendeje pihenő író toll ismét munkára lendül. Teljesedjék be az az álom is, amit hívei szönek lelkükben papjukról. Legyen hűséges pásztora a községének, szorgalmas munkása Izrael kultúrájának, küzdője a boldog zsidó jövődőknek.

A megható ünnepség után a templomból az ünnepi közgyűlés színhelyére, a feldíszített udvarba vonult a közönség, ahol Pollák Ignác alelnök meg-

nyitója után dr. Junger Mihály alelnök tb. városi főügyész méltatta a nap jelentőségét. A Pécsi Chevra nevében zoltárszavakkal köszöntötte a főrabbit Gottesmann Lajos elnök, a nőegylet üdvözlését dr. Deutsch Zsigmondné elnökasszony tolmácsolta. A rabbiképző intézet és az Orsz. Rabbiegyesület nevében dr. Róth Ernő pro-

fesszor adott mélyreható tanításokat az új főrabbinak. Az Országos Iroda és Pesti Izraelita Hitközség képviselőjében Domonkos Miksa ügyvezető nagyvonalú beszédben méltatta a nap jelentőségét és a főrabbi szeretetnek örvendő egyéniségét, tolmácsolta megbízói jókívánságát. A X. községkerület üdvözlését dr. Szántó László főorvos elnök megkapó szavakkal tolmácsolta. Dr. Kiss Henrik újvidéki főrabbi a jugoszláv rabbiegyesület nevében köszöntötte az ünneplő gyülekezetet, dr. Weisz Sámuel rabbi néhai dr. Hoffer Ármin egykori temploma, a Csáky utcai körzet jókívánságait hozta, Nyáry Pál ref. esperes Zecharja próféta szavaival, Geyer Zoltán evangélikus lelkész Jósua könyvéből vett idézetekkel üdvözölte a főrabbit.

A görögkeleti egyház nevében Nicsev esperes szólalt fel. Pécs város dolgozó társadalmának köszöntését tolmácsolta Hukk alpolgármester, a megye népéért Keserű János alispán. A demokratikus honvédség jókívánságait Kozma István hadtestparancsnok altábornagy fejezte ki. A Szakszervezet és a Magyar Dolgozók Pártja nevében Gellért Brunó, a Kisgazdapárt nevében dr. Kazár Andor, a Parasztpárt részéről dr. Hetty Ottó beszéltek. A pécsi iskolák nevében Szécsey Béla igazgató, a kaposvári hitközség és a IX. községkerület képviselőjében Anti Ödön tartottak szónoklatot. Dr. Krausz Henrik főrabbi a vidéki rabbik szerencsekívánatainak adott kifejezést, dr. Schweitzer József baráti köre és volt iskolatársai üdvözlését dr. Murányi Miklós újpesti főrabbi hozta. Eisner János a bonyhádi, Orbán Vilmos a mohácsi, dr. Fuchs Ferenc a barcsi hitközségek nevében köszöntötték a főrabbit. A pécsi zsidó iskola növendékei a tanítványok nevében szép héber beszéddel üdvözölték tanárukat.

Új Élet, 1948. június 22.